

in helder licht: onder leiding van prof. H. H. Kuyper als promotor komt hier een jong predikant de eere van dr. F. L. Rutgers (en ook van dr. A. Kuyper Sr en anderen) als kenner van Voetius' kerkrecht en canonicus vernietigen; uit dit proefschrift volgt, dat de Doleantiebeweging rust op een jammerlijke kerkrechtelijke dwaling harer leiders, zij is een ongeoorloofde kerkelijke revolutie geweest; onze gereformeerde kerken zijn dan, in zoverre uit deze beweging voortgekomen, in ongerechtigheid ontstaan; de besturen der Herv. Kerk, hoezeer ook in samenstelling gebrekkig, zijn dan toch in wezen en macht rechtvaardig, en hebben dan b.v. met de schorsing en afzetting der Amsterdamsche ambtsdragers in 1886 geen onrecht gepleegd, maar gehandeld naar bevoegdheid en plicht, niet slechts naar de Reglementen der Herv. Kerk, maar ook naar den eisch van het gereformeerde kerkrecht. Want dan hebben classis-vergaderingen en synoden een hogere macht (blz. 186 v.), zijn hogere vergaderingen (blz. 188 v.), verschillen principieel niet van kerkeraden (blz. 109), mogen in geval van onmacht en wanbestuur doen hetgeen des kerkerads is (blz. 232) en over de particularia der plaatselijke kerken beslissen in geval van onmacht, wanbestuur en hooger beroep (blz. 218).

En nu komt de critiek. Geen „bespreking in finesse“, maar slechts „opmerkingen over fundamentele zaken“. Doch die opmerkingen zijn raak. In dit boek ontbreekt het te veel aan onmisbare scherpte van belijning der begrippen en nauwkeurige aanwijzing van in aanmerking komende begripselementen. Classicale en synodale vergaderingen zijn geen vergaderingen van ambtsdragers, maar van kerken en dragen dus geen ambtelijk karakter. De constructie dat meerdere vergaderingen principieel met kerkeraden overeenkomen, wijl ze vergaderingen van ambtsdragers zijn, zou men slechts handhaven kunnen, wanneer men zou gaan leeren, dat de ambtsdragers niet slechts ambtsdragers zijn van die kerken, die hen afvaardigen, maar tevens van de andere kerken hunner classicale en synodale ressorten, maar dan wordt b.v. het ouderlingenambt een universeel ambt, evenals het apostelambt. Zegt dr. Bouwman: het kerkverband, vrijwillig aangegaan, mag niet verboden worden, evenmin als een vrijwillig aangegaan huwelijk — dan merkt de recensent op: hier is weer gebrek aan de noodige onderscheiding en daardoor verwarring van voorstelling: er is tusschen het aangaan van verband van kerk met kerk, en huwelijks-sluiting, eenige overeenkomst, in zoverre voor beide de vrijwillige toestemming der partijen vereischt is. Maar daaruit vloeit niet voort, dat de aard der aldus ontstane verbanden gelijksoortig is, zoodat uit den aard der eene (het huwelijk) tot den aard der andere (het kerkverband) en zijn onontbindbaarheid kan geconcludeerd worden. Voorts bestrijdt hij de „hogere macht“, die de meerdere vergaderingen zouden bezitten, haar excommuniceren van een plaatselijken kerkerad en verwijt den schrijver inleggen in en verwringen van de woorden der K.O.

Conclusie: het kerkrecht, in dit boek geleerd, is louter hiërarchie. „Ik mag dan ook niet anders dan onze kerken ten ernstigste waarschuwen tegen een kerkrecht als in dit boek wordt uiteengezet en verdedigd.“ Wie het „verweer“ van dr. Bouwman en we mogen wel zeggen afdoend antwoord van prof. Greijdanus daarop wil volgen, raadplege „De Reformatie“, 17e Jrg., nrs 50 en 51.

Enmaal begonnen zich tegen het nieuwe kerkrecht te verzetten, houdt prof. Greijdanus vol. Want hij staat tegenover het verbeterd streven, een nieuw en ongereformeerd hiërarchisch kerkrecht aan de gereformeerde kerken op te dringen. De wijze waarop dit soms geschiedt, wekt zijn verontwaardiging. Antwoordend op een in „De Bazuin“ door dr. M. Bouwman geschreven artikel, merkt hij dienaangaande op (overgenomen in „De Reformatie“, 18e Jrg., nr 4 van 22 Oct. 1937): „Men neemt dus niet de eigen precieze woorden van hem, dien men bestrijden wil, maar laat allerlei van zijn woorden weg, meermalen onder het voorgeven, dat men geen ruimte heeft; geeft aan het overige een eigen formulering, zeggende, dat aanhalingen of lange citaten voor de lezers onaangenaam zijn. En aldus kan men weglaten datgene, waar men mee zit, en dat wellicht de eigen bewering van den opponent weerleggen zou, gaat in eigen formulering van het bestreden betoog misschien het eigenlijke punt in geschil voorbij, en schuift een ander punt, waar het niet om gaat, naar voren, en vervalscht op die wijze de discussie, wat een oneerlijke manier van handelen en discussiëren is.“

Hij wijst dr. Bouwman aan, dat deze tot staving van zijn betoog een zin uit „De Rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke kerken“ uit het verband ruikt en gaat dan voort: „Wanneer men citeert, moet men ook volledig citeren, om den aangehaalde niet iets anders te laten zeggen, dan hij metterdaad gezegd heeft“. Wanneer dr. Bouwman in zijn dissertatie beweert: „naar de opvatting van Voetius is er immers geen principieel verschil tusschen de macht van den kerkerad en van de synode“ — dan antwoordt prof. Greijdanus daarop: „Reeds in „De Reformatie“ van 16 Juli 1937 heb ik aangewezen, dat dr. M. Bouwman op dit punt Voetius geheel verkeerd heeft geïnterpreteerd en voorgesteld en in „De Bazuin“ van 5 November 1937, daarbij uitvoeriger, dat hij hem ook gansch onjuist heeft gelezen en vertaald. Voetius ontkent juist ten stelligste wat

dr. M. Bouwman hier als zijn leer wil doen aannemen. En dit is geen punt, dat los op zichzelf staat, en verder voor het systeem van kerkrechtelijke beschouwingen en bepalingen geen betekenis heeft, doch integendeel betreft deze zaak het fundament“⁹⁾.

Komt dr. H. H. Kuyper op tegen de benaming „nieuw kerkrecht“, zeggende, dat het reeds in 1926 (Assent) in praktijk werd gebracht¹⁰⁾, dan handhaaft prof. Greijdanus deze qualificatie onder het bewijs, dat prof. Kuyper nog in 1923 het „oude“ kerkrecht van Rutgers en Kuyper Sr had verdedigd en het recht van classes om kerkeraden en kerkeradsleden af te zetten ten stelligste had ontkend: „Zoo iets“, schreef prof. Kuyper in 1923 immers, „behoort wel tot de bevoegdheden, die een hiërarchisch ingericht genootschap aan zijn bestuurscolleges toekent, maar niet tot de bevoegdheid van een meerdere vergadering in een gereformeerde kerk“. En als prof. Kuyper beweert, dat hij door diepere bestudeering der beginselen van het gereformeerde kerkrecht tot verandering van inzicht is gekomen, vooral van de handelingen der synode van Delft, dan teekent prof. Greijdanus hierbij aan: „Vooral dus door de praktijk onzer vaders. Hij heeft niet eerst de praktijk aan de beginselen getoetst om ze dan mogelijk te veroordeelen, doch hij heeft zijne veranderde theorie hoofdzakelijk ontleend aan of gebouwd op, de praktijk onzer vaders“. En het heele geval wordt min of meer komisch, of liever diep-tragisch (want hoe ontzaglijk veel onheil heeft prof. H. H. Kuyper door zijn z.g.n. „diepere bestudeering“ gesticht) als prof. Greijdanus de handelingen van de synode van Delft 1628 uit de doekjes doet, en aangaande de vraag of op die synode blijkt, dat de meerdere vergaderingen ten onrechte hebben ingegrepen op het beleid der mindere vergadering, Voetius zelf over het punt in kwestie aldus aan het woord laat: „De Zuidhollandsche synoden plegen niet zaken en geschillen in die, of eenige andere kerk, welke door den kerkerad of de classis behandeld moeten worden en niet behandeld zijn, en die niet op eenige levoren genoemde wijze tot haar gebracht of op haar gekomen zijn, te behandelen; en op die wijze de particuliere kerken en kerkeraden van alle bestuur en macht te berooven. En wanneer synoden of classes zoodoets gedaan hadden, moest gezegd worden, dat zij niet volgens, maar tegen de kerkorde gehandeld hadden“¹¹⁾.

Op twee zaken vestigen we nog in het kort de aandacht: eerst op de magistrale artikelen van prof. Greijdanus over „Het wezen der meerdere vergaderingen, volgens Voetius“¹²⁾ en op zijn stellingname tegen de grondgedachten van het nieuwe kerkrecht.

Over Voetius sprekend begint prof. Greijdanus de kwestie aangaande diens autoriteit scherp te stellen. Immers dr. M. Bouwman had als onderwerp van zijn dissertatie, die hoe langer hoe meer ging gelden als het non plus ultra van menselijke wijsheid inzake het gezag der meerdere vergaderingen: Voetius over het gezag der synoden. Dus over het spreken van Voetius. Maar, zoo schrijft prof. Greijdanus, hier gaat het over het doen der vaders, dat in zichzelf niet normatief is. „Dat moet eerst getoetst worden aan de Heilige Schrift en te dezer zake ook aan de rechte beginselen van het gereformeerde kerkrecht, vóór we dat ten maatstaf van ander kerkelijk handelen kunnen stellen. Wie zou al het doen onzer vaders op kerkelijk gebied zonder nadere keur voor zijn rekening willen nemen? De kerk is des Heeren. En daarom komt het bij al het kerkelijk doen aan op gehoorzaamheid aan, en overeenstemming met, het Woord des Heeren, de Heilige Schrift, en op overeenstemming met de op juiste of zuivere wijze uit dat Woord afgeleide beginselen“¹³⁾.

Nu zijn er bij Voetius twee lijnen, die elkander kruisen. De eerste is die van de grondbeginselen. Deze lijn, zoo toont prof. Greijdanus aan, volgt doorgaans getrouw de Heilige Schrift. Maar er is een tweede lijn, n.l. die, waarbij het „melius esse“ een voorname rol speelt. Nu stelt Voetius het nuttigheidselement tot maatstaf van handelen: dat het beter is. Doch met dien maatstaf, zoo wordt dan opgemerkt, hebben de Joden den Heere Jezus aan het kruis gebracht (Joh. 11:49—53). Dat klinkt wel mooi; het is beter. Er scheen voor Cajaphas' woord veel te zeggen. Maar hij heeft met zijn nuttigheidsargument juist den ondergang van het Joodsche volk bewerkt¹⁴⁾.

De lijn der grondbeginselen raakt het wezen der meerdere kerkelijke vergaderingen, haar ontstaan, de rechtsverhoudingen tusschen de tot haar behorende kerken onderling, het karakter der samenkomsten. Die meerdere vergaderingen vormen geen kerken in eigenlijken zin, zijn geen kerkeraden in het groot, berusten op afvaardiging en vertegenwoordiging, hebben slechts beperkte macht, missen eigen oorspronkelijke bevoegdheid tot dwang.

De andere lijn kent aan die meerdere vergaderingen toch het recht van dwang toe, bepaald in gevallen van onmacht, verwarring, slecht bestuur. Maar dat recht wordt dan niet afgeleid uit de grondbeginselen, die voor

het rechte kerkverband ontwikkeld zijn, doch bepleit op gronden, die niet houdbaar zijn: nuttigheid, karakter van eenheid of vereeniging, ontleening van macht, cumulatie.

Deze twee lijnen loopen niet parallel. Men moet de eene volgen of de andere. Beide tegelijk gaat niet. De eerste is die van de zelfstandigheid der plaatselijke kerken, die verband met elkander aangaan, doch nooit in de verhouding van heer en slaaf tot elkander komen. De tweede lijn is die van de opperheerschappij. Dan is er recht van bevelen bij de meerderheid, plicht van onderwerping bij de minderheid. Dan zijn de meerdere vergaderingen opperbesturen, en de plaatselijke kerken onderdanen.

Nu kan men één van tweeën doen. Men kan de door Voetius in het licht gestelde grondbeginselen vasthouden en naar deze redeneeren en handelen. Zoo deden dr. F. L. Rutgers en dr. A. Kuyper Sr. Ook kunnen we de gelegheidsuitspraken van Voetius volgen, de tweede lijn. Dat geschiedt in het nieuwe kerkrecht. Er is hier slechts te kiezen. Maar wie niet de lijn der grondbeginselen kiest, wordt in de praktijk ook zijns ondanks al verder den weg van hiërarchie opgedrongen¹⁵⁾.

Wie volgt wat prof. Greijdanus in „De Reformatie“ schreef, ziet scherp het verschil tusschen oud- en nieuw kerkrecht. Het nieuwe kerkrecht oordeelt inzake de meerdere vergaderingen:

haar karakter is principieel gelijk aan dat van den kerkerad; het oude kerkrecht zegt: zulks zou alleen geconstateerd kunnen worden, indien het ambt universeel was; voorts, was inderdaad beider karakter gelijk, dan zouden de meerdere vergaderingen ook alles mogen verrichten wat kerkeraden mogen doen;

haar macht heeft tweërlei grond: het positieve Goddelijke recht en de wederzijdsche toestemming der kerken, en die beide vormen den grondslag voor het ambtelijk gezag der meerdere vergadering; het oude kerkrecht zegt: zijn meerdere vergaderingen inderdaad principieel gelijk aan kerkeradsvergaderingen, dan hebben ze een eigen hogere macht over de kerken krachtens Goddelijk recht. Maar zoo staat de zaak niet: bij classicale en synodale vergaderingen is het alles menschenlijke opdracht en overdracht, kerkelijke, maar geen rechtstreeks Goddelijke;

voorts, de omvang van haar macht is uitgestrekter dan die van den kerkerad; deze laatste heeft de macht van één kerk, de meerdere vergadering echter de macht van vele kerken, die een eenheid vormen; het oude kerkrecht zegt: zulk een grotere omvang van macht zou alleen mogelijk zijn, indien ze rechtstreeks door Christus verleend ware, waarvan de Heilige Schrift echter niets weet: zij spreekt alleen van door Christus rechtstreeks opgedragen bevoegdheden aan kerkeraden. Meerdere vergaderingen zijn gebonden en beperkt, niet alleen door de Heilige Schrift en de Belydenis, maar ook door hetgeen de kerken vrijwillig afspraken in kerkenordening en lastbrieven en eventuele instructies¹⁶⁾.

Zoo is, niet het minst door den arbeid van prof. Greijdanus „De Reformatie“ van onberekenbare betekenis geweest voor de handhaving en verdediging van het gereformeerde kerkrecht.

In groote dankbaarheid erkennen wij hierin de goedheid des Heeren, en loven wij Zijn trouw. Hij beware de vrijgemaakte kerken. Opdat van haar kerkrecht nooit gezegd worde: veel kerk, weinig recht. Maar dat gelden moge: zuiver recht. In het buigen alleen voor Christus, onzen eeuwigen Koning.

P. D.

¹⁵⁾ „De Reformatie“, 18e Jrg., nr 36, 3 Juni 1938.

¹⁶⁾ Zie hierboven geciteerde nrs van „De Reformatie“ uit Jaargang 17 en 18; voorts jaargang 19, blz. 27, 28, 43, 116, 252.

CORRESPONDENTIE.

Onze lezers treffen in dit blad het vervolg aan van ons jubileumnummer, zooals we beloofd hebben.

Volgende week hopen wij het vervolg te geven van de redevoeringen welke op den Schooldag gehouden zijn. We hebben nog even overwogen een kort samenvattend verslag van deze redevoeringen te geven, maar der traditie getrouw, komt het ons gewenschter voor de woorden die gesproken zijn zooveel mogelijk in extenso op te nemen. Mede ook uit een oogpunt van de waarde, welke deze redevoeringen in de toekomst zullen krijgen.

Wij gelooven onze abonnees hiermede te kunnen dienen.

REDACTIE.

— WIE KAN HELPEN? Voor een onzer predikanten, die daar dringend om verlegen is, verzoeken wij onzen abonnees, indien mogelijk hem te helpen aan de volgende nummers van „De Reformatie“:

- 18e jaargang: de no's 9, 11, 12, 14, 16 en 17.
- 19e jaargang: de no's 7, 12, 15, 17, 26 en 32.
- 20e jaargang: de no's 5, 6 en 7.
- 22e jaargang: no. 39.
- 23e jaargang: no. 35.
- 24e jaargang: no. 18.

Wie zijn nummers zelf niet bewaart, neme even de moeite na te gaan, of hij dezen predikant aan deze nummers helpen kan. Kosten worden gaarne vergoed.

DE ADMINISTRATIE.

KERKBOUW

Alle Kerken bouwen v. werkelijk financieel ber 1931, tober 1930 straat 27, bouwcom. de plannen Het De ting beho overzichtte dien nood Verzoek bladen op

* * Pri

Sedert vangen: van S. W. te G. P. de R. J. de G. t. S. te A. f. de bus-g. tijdens de Zeeuwsc den rit: op G.G. (A.-Z. f 10 f 2.50; af schrift: „gegeven 1 per gast S. f 2.—; 323784 „y te S. f 1.— ds J. de R. f 1.—; V. te N.— Onze le het feit, mers zijn desen kee Onze la vangen f f 147.75, f We hel dat hun t „er“ nog tekenen: de's giro

Naschri giffen bi corps, To Deddens a Nog st de „hulp- kosten be staat aan uit het pi wij dankt Kampen.

Naschri op den l Hattem: na-oogst: tige na-oc stad hou prof. Ded

Naschri op de gtr via amice stelde ons dag ontv broeder. Verder of School Reeds collecte v Voor 40 U wee artikel) v zich bij de te leggen ten moete we in ge Maar... openstaar wij blijfve

Kampen,

Naschri van de T die bester intellectus De boel ons het b Onnoed heden, al leven en van vele